

Historia

Podręcznik

6

1.1 Przypomnienie wiadomości z klasy piątej

Podejmij temat

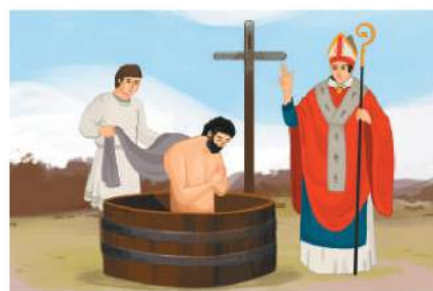
Wymień przyczyny i skutki upadku cesarstwa zachodniorzymskiego. Odwołaj się do ukazanych ilustracji.

Przyczyna

Wydarzenie

Skutek

Podstawę stosunków społecznych w średniowieczu stanowił **feudalizm**. Jego istotą była zależność osobista wasala od seniora. Wasal, otrzymujący od seniora ziemię w użytkowanie (lenno), był zobowiązany do pełnienia wiernej służby na rzecz pana.

Średniowiecze

W **476 roku** nastąpił zmierzch cesarstwa rzymskiego, największego imperium starożytności. Zachodnia część cesarstwa upadła pod naporem barbarzyńców; wschodnia część – Bizancjum – przetrwała jeszcze prawie tysiąc lat. Upadek Rzymu to wydarzenie, które wywarło ogromny wpływ na dzieje Europy. Historycy uznali je za koniec starożytności i początek nowej epoki – **średniowiecza**.

Na gruzach cesarstwa zachodniorzymskiego plemiona germańskie utworzyły własne państwa. Ich mieszkańcy stopniowo przejmowali język łaciński, kulturę rzymską i religię **chrześcijańską**. Z czasem w kręgu cywilizacji chrześcijańskiej znalazły się również inne ludy zamieszkujące Europę, w tym **plemiona słowiańskie** – na przykład Polanie, Czesi i Rusini.

W średniowieczu ukształtowały się państwa, które istnieją do dzisiaj, m.in. Polska, Niemcy, Czechy, Francja. Spośród ówczesnych europejskich władców największe wpływy mieli **papież**, urzędujący w Rzymie, oraz **cesarz rzymski**. Od X wieku tytuł cesarza rzymskiego nosili królowie Niemiec. Byli oni jednocześnie władcami Rzeszy Niemieckiej – luźnego związku państw uznających zwierzchnictwo niemieckich monarchów.

Rządy Piastów w Polsce

Pierwszym historycznym władcą Polski był **Mieszko I** z dynastii **Piastów**, który dzięki przyjęciu chrztu włączył nasz kraj do kręgu kultury chrześcijańskiej. Staraniem **Bolesława Chrobrego**, następcy Mieszka, na ziemiach polskich powstała organizacja kościelna. W **1025 roku** Chrobry został koronowany na króla.

W czasie panowania Piastów Polska umocniła swą pozycję w Europie, ale przeżywała też poważne kryzysy. W **1138 roku** rozpoczęło się **rozbicie dzielnicowe**, które trwało około 200 lat. Kraj, podzielony między kilku książąt piastowskich, okazał się zbyt słaby, by stawić czoła potężnym sąsiadom – na przykład zakonowi krzyżackiemu, który stworzył silne państwo na ziemiach dawnych Prusów. W rezultacie słabi książęta nie zdołali zapobiec oderwaniu od Polski ważnych dzielnic, m.in. Pomorza Gdańskiego i Śląska. Rozbicie dzielnicowe zakończył w XIV wieku król **Władysław Łokietek**, który zjednoczył dwie najważniejsze dzielnice państwa – Małopolskę i Wielkopolskę. Jednak dopiero syn Łokietka – **Kazimierz Wielki** – przywrócił Polsce jej dawne znaczenie w Europie.

Kazimierz Wielki był dobrym gospodarzem – dbał o wpływ do skarbcza, zakładał nowe miasta, ujedynolicił prawo i monetę. W **1364 roku** założył w Krakowie pierwszy uniwersytet na ziemiach polskich.

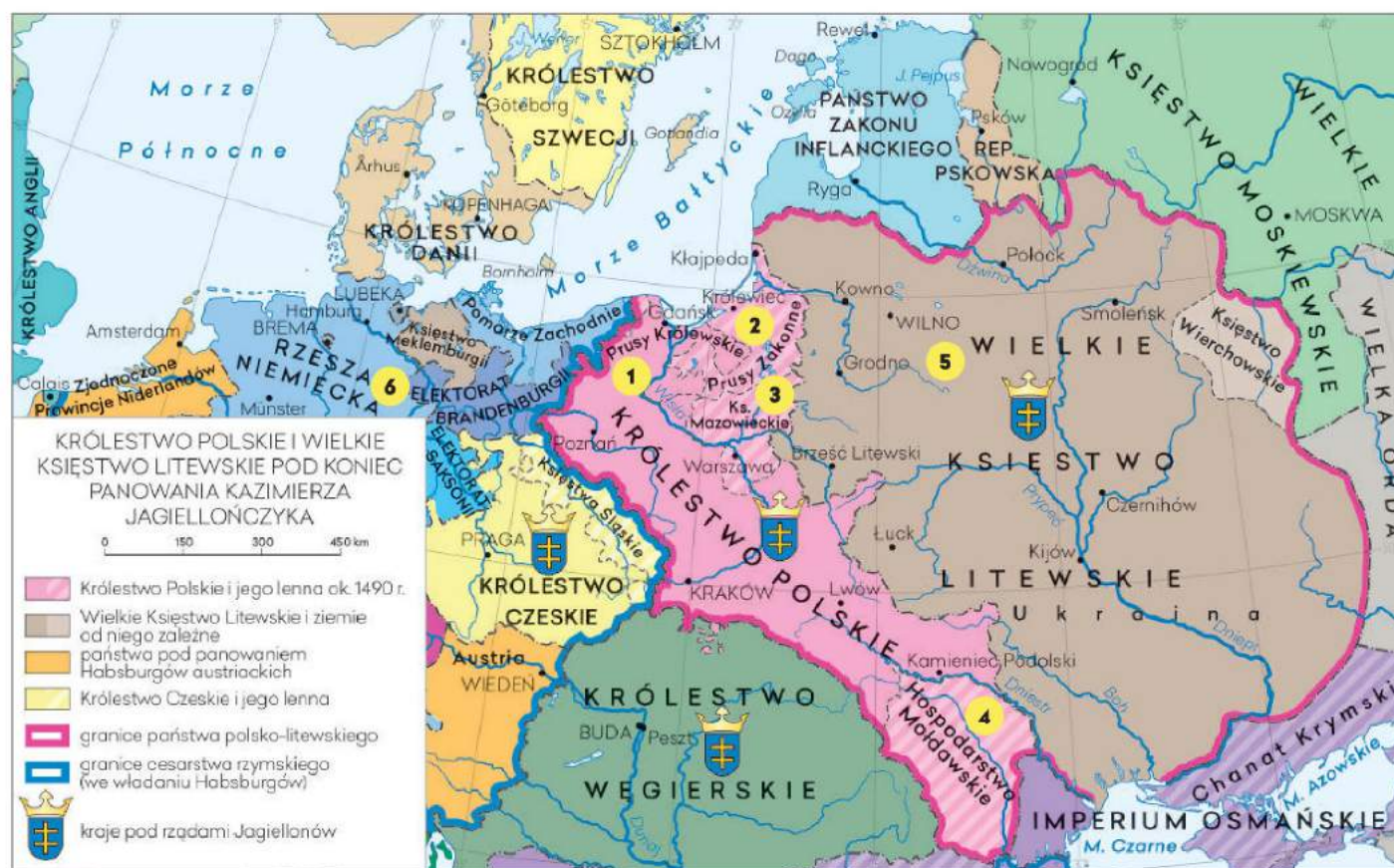
Przyjęcie chrztu przez Mieszka I w 966 roku odmieniło losy naszego kraju. W Polsce zaczęła się rozwijać kultura chrześcijańska. Za sprawą duchownych upowszechniło się pismo, dzięki któremu spisano dzieje państwa. Zaczęto też wznosić budowle sakralne. Przy kościołach i klasztorach powstawały pierwsze szkoły.

Andegawenowie i Jagiellonowie na polskim tronie

Po śmierci Kazimierza Wielkiego władzę w państwie przejęła dynastia Andegawenów, której przedstawicielką była między innymi królowa **Jadwiga**. W **1385 roku**, w czasie jej panowania, Polska i Litwa zawarły unię w Krewie. Rok później Jadwiga poślubiła władcę Litwy – **Jagiellę**, który podczas chrztu przyjął imię Władysław. Jego koronacja na króla Polski zapoczątkowała w naszym kraju rządy dynastii **Jagiellonów**. W Polsce panowali oni jako władcy elekcyjni, ale na Litwie ich władza była dziedziczna.

Czasy Jagiellonów

Pod rządami pierwszych Jagiellonów – Władysława Jagiełły oraz jego synów **Władysława Warneńczyka** i **Kazimierza Jagiellończyka** – Polska stała się jednym z silniejszych państw w regionie. Nasz kraj złamał potęgę zakonu krzyżackiego, odzyskał Pomorze Gdańskie i uzależnił od siebie Mołdawię. Jednocześnie Jagiellonowie objęli trony królewskie w Czechach i na Węgrzech, co umocniło ich pozycję w Europie. Zobacz, jak wyglądało państwo polsko-litewskie pod koniec panowania Kazimierza Jagiellończyka, czyli około 1490 roku.

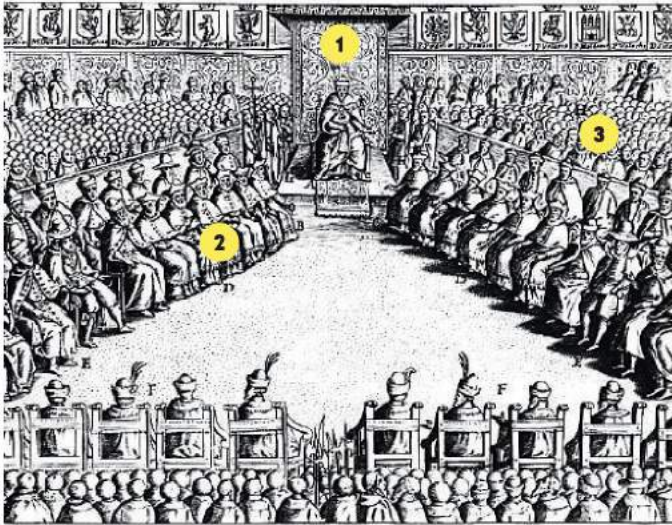

- 1 Prusy Królewskie** zostały przyłączone do Polski w wyniku wojny trzynastoletniej (1454–1466) z Krzyżakami.
- W 1466 roku na mocy II pokoju toruńskiego **Prusy Zakonne** stały się lennem Królestwa Polskiego.
- Mazowsze** zostało uzależnione od Polski w czasach Kazimierza Wielkiego. Później stopniowo państwo Jagiellonów powiększało się o kolejne części Księstwa Mazowieckiego.
- Mołdawia** była lennem Królestwa Polskiego. W XV wieku ziemie te stały się przedmiotem rywalizacji między Polską a imperium osmańskim.
- Polska zawarła unię z **Litwą** w 1385 roku. Władzę w tym księstwie, w imieniu polskiego króla, sprawował wielki książę litewski.
- Rzesza Niemiecka** pozostawała pod rządami dynastii Habsburgów, którzy w XV wieku uzyskali na stałe tron niemiecki i koronę cesarza rzymskiego.

1. Omów, korzystając z mapy, postanowienia II pokoju toruńskiego z 1466 roku.
2. Pokaż ziemie zależne od Królestwa Polskiego.
3. Wymień nazwy państw znajdujących się pod rządami Jagiellonów u schyłku XV wieku.

Demokracja szlachecka

Za panowania władców z dynastii Jagiellonów szlachta uzyskała wiele przywilejów i zdobyła potężny wpływ na rządy w państwie. Podstawę ustroju stanowiła **konstytucja nihil novi**, uchwalona w **1505 roku**. Zapewniała ona, że żadne nowe prawa dotyczące funkcjonowania kraju nie mogą być ustanawiane bez zgody **sejmu walnego**, reprezentowanego wyłącznie przez szlachtę (zasiadający w senacie wyżsi duchowni pochodzili z tego samego stanu). Zakres władzy sejmu był potężny – miał on udział w prowadzeniu polityki zagranicznej i gospodarczej, decydował o podatkach i wyrażał zgodę na zwołanie pospolitego ruszenia.

Sejm walny w czasach króla Zygmunta III Wazy (1587–1632)

- 1 Król był najwyższym prawodawcą i sędzią; kierował polityką zagraniczną, mianował urzędników, zwoływał sejmy i stanowił jeden z trzech stanów sejmujących (obok senatu i izby poselskiej).
- 2 Senat wywodził się z dawnej rady królewskiej. Zasiadali w nim dostojnicy piastujący najwyższe godności: marszałkowie, kanclerz, wojewodowie, kasztelanowie, katolicy arcybiskupi i biskupi. Senat współdecydował o polityce zagranicznej państwa czy obsadzie najważniejszych urzędów.
- 3 Izba poselska składała się z posłów szlacheckich wybieranych na sejmikach ziemskich. Reprezentowała zatem interesy szlachty z różnych części kraju.

Powiedz, które miejsce w sali obrad zajmuje król. Kto siedzi najbliżej władcy? O czym to świadczy?

W skrócie

- Po upadku Rzymu w 476 roku plemiona germańskie stopniowo przyjmowały religię chrześcijańską i kulturę rzymską. W kręgu cywilizacji chrześcijańskiej znalazły się też plemiona słowiańskie zamieszkujące Europę Środkowo-Wschodnią.
- W średniowieczu ukształtowało się państwo polskie. Od X do XIV wieku znajdowało się ono pod panowaniem władców z dynastii Piastów.
- Od XIV wieku Polską władali Jagiellonowie. W czasie ich rządów szlachta stała się warstwą uprzywilejowaną. Reprezentowany przez nią sejm współdecydował z królem o sprawach państwa.

Czy już umiesz?

- 1 Powiedz, dlaczego upadek cesarstwa zachodniorzymskiego uznaje się za początek nowej epoki – średniowiecza.
- 2 Omów zasługi poszczególnych władców Polski z dynastii Piastów.
- 3 Zapisz w formie kalendarium najważniejsze wydarzenia z historii średniowiecznej Polski.
- 4 Wyjaśnij, dlaczego szlachta zdobyła uprzywilejowaną pozycję w kraju.
- ★ Scharakteryzuj dokonania władców z dynastii Jagiellonów w dziedzinie polityki zewnętrznej i wewnętrznej w XV wieku.

1.2 Cywilizacje Ameryki

Podejmij temat

Przyjrzyj się malowidłu, które ukazuje zajęcia Majów – twórców cywilizacji w Ameryce Środkowej, przeżywającej swój bujny rozkwit w wiekach VIII i IX. Na podstawie fresku opisz życie Majów.

Fresk ze świątyni wojowników w Chichén Itzá [czyt. cziczen itsa] – jednym z największych miast Majów

Majowie zbudowali wiele wspólnych miast. Jednym z nich było Tikal (obecnie: północna Gwatemala). W jego centrum znajdował się olbrzymi plac, przy którym wznosiła się twierdza i piramidy. Na zdjęciu: piramida ze świątynią.

Majowie

Europejczycy aż do XV wieku nie wiedzieli o istnieniu Ameryki. W starożytności i średniowieczu większą część tego kontynentu zamieszkiwały plemiona koczownicze. Obok nich żyły ludy, które stworzyły wysoko rozwinięte cywilizacje, np. **Majowie**.

Majowie uprawiali kukurydzę, fasolę, pomidory, ziemniaki i bawełnę – rośliny nieznane wówczas w Europie. W rolnictwie stosowali nawadnianie pól. Rozwijali także handel i rzemiosło. Do największych osiągnięć cywilizacji Majów należą pismo, kalendarz i system liczenia oparty na liczbie 20. W miejscach, gdzie mieszkali, odnaleziono między innymi malowidła, rzeźby, gliniane naczynia i biżuterię.

Majowie nie zbudowali jednego spójnego imperium. Tworzyli miasta-państwa, na czele których stali dziedziczni **królowie**. Władcy ci pełnili również funkcję najwyższych kapłanów. Swoje rządy sprawowali razem z **arystokracją** – warstwą uprzywilejowaną dzięki bogactwu i szlachebnemu urodzeniu.

Aztekowie i Inkowie

Oprócz Majów do najbardziej rozwiniętych ludów Ameryki należeli **Aztekowie** oraz **Inkowie**. Aztekowie stworzyli państwo na terenach dzisiejszego Meksyku; początki ich cywilizacji przypadają na wiek XV. Na czele państwa stał król, będący przywódcą wojsk i najwyższym kapłanem.

Inkowie z kolei zbudowali swoje rozległe imperium w Ameryce Południowej. Jego największy rozwój przypada na wieki XV i XVI. Państwem inkaskim rządził **władca despotyczny**, czyli taki, który dysponuje nieograniczoną władzą i często rządzi w sposób bezwzględny.

Dokonania Azteków oraz Inków w wielu dziedzinach dorównywały osiągnięciom Europejczyków. Na przykład Inkowie zbudowali w swoim górzystym państwie imponującą sieć dróg. Wnieśli też olbrzymi wkład w rozwój **medycyny**. Umieci przeprowadzać skomplikowane operacje chirurgiczne – z powodzeniem leczyli na przykład urazy głowy. Ludy Ameryki nie znali jednak koła ani żelaza, nie wykorzystywały też do pomocy zwierząt pociągowych, nawet koni.

Osiągnięcia Majów, Azteków oraz Inków

Ważnym osiągnięciem Majów było **pismo hieroglificzne**. Spisywano w nim utwory poetyckie, religijne i historyczne.

Pozostałością po Aztekach jest **kalendź słońeczny**, znacznie dokładniejszy od tego używanego wówczas w Europie.

Inkowie stworzyli pismo węzłkowe, tzw. **khipu**. Ten system zapisu składał się z różnokolorowych sznurków wiązanych w supelki.

- Powiedz, jakie obszary zamieszkiwali Majowie, Aztekowie oraz Inkowie.

W Machu Picchu

Machu Picchu [czyt. maczu pikczu] to wspaniałe i najlepiej zachowane miasto Inków, zbudowane wysoko w Andach. Było ważnym ośrodkiem religijnym – miejscem kultu Słońca, za którego potomków uważali się inkascy królowie. Machu Picchu zostało odkryte przez amerykańskiego archeologa Hiram Bingham w 1911 roku.

Machu Picchu powstało w połowie XV wieku na wysokości 2400 m n.p.m. (Rysy, najwyższy polski szczyt, mają 2499 m n.p.m.). W mieście znajdowały się imponujące świątynie, pałace, akwedukty, łaźnie i fontanny. Ich budowa na takiej wysokości była wielkim wyzwaniem.

AMERYKA
POŁUDNIOWA

Twórcy Machu Picchu wznosili budynki z olbrzymich granitowych bloków bez użycia zaprawy murarskiej, co świadczy o ich wielkich umiejętnościach. Kamienie mają starannie wygładzone krawędzie i idealnie do siebie pasują. Na zdjęciu: wieża, z której prowadzono obserwacje Słońca (stąd jej nazwa: wieża Słońca).

W sąsiedztwie Machu Picchu, na górskich zboczach, znajdują się tarasy. Miały one znaczenie dla rolnictwa. Plony z prowadzonych tam upraw pozwalały wyżywić okoliczną ludność. W skałach Inkowie wykuli kanały, które odprowadzały wodę i nawadniały pola. Tarasy odgrywały jeszcze jedną ważną rolę. Te solidne konstrukcje pełniły funkcję podpór – podtrzymywały górę, na której mieściło się Machu Picchu. W ten sposób Inkowie zapobiegli osunięciu się miasta po stromym zboczu.

GLEBA

PIASEK

ŻWIR I KAMIENIE

1. Wyjaśnij, jakie funkcje pełniły tarasy uprawne.
2. Opisz umiejętności konstrukcyjne Inków.

Wierzenia ludów Ameryki

Ważnym elementem życia ludów zamieszkujących kontynent amerykański była religia. Zarówno Majowie, jak Aztekowie czy Inkowie byli **politeistami**. Oprócz Słońca i gwiazd czcili bóstwa, które łączyli z różnymi zjawiskami naturalnymi i różnymi dziedzinami życia. Dla Majów jednym z najważniejszych był Kukulkan – bóg wiatru, ziemi, wody i ognia, stworzyciel świata oraz odpowiednik azteckiego boga Quetzalcoatlá [czyt. ketsalkoatlá]. Ku czci bogów wznoszono świątynie. Często budowano je na szczytach olbrzymich schodkowych piramid. Do najwspanialszych obiektów tego typu należy monumentalna piramida Słońca w azteckim mieście Teotihuacán [czyt. teotifakan]. W świątyniach kapłani składali bogom ofiary – najczęściej były to produkty rolne oraz wytwory rzemieślnicze. Elementem kultu religijnego było również składanie ofiar z ludzi, najczęściej z jeńców wojennych. W ten sposób mieszkańcy zabiegali o względy swoich bóstw.

W skrócie

- Na kontynencie amerykańskim powstały wysoko rozwinięte cywilizacje Majów, Azteków oraz Inków.
- Do największych osiągnięć tych cywilizacji należy stworzenie pisma, kalendarza, a także budowa miast i sieci dróg.
- Dawne ludy Ameryki wyznawały politeizm. Czcili Słońce oraz bóstwa. Jednym z najważniejszych był aztecki bóg Quetzalcoatl.

Czy już umiesz?

- 1 Część historyków nazywa Majów Grekami Ameryki. Wyjaśnij dlaczego. Skorzystaj z różnych źródeł.
- 2 Udowodnij, że Majowie, Aztekowie oraz Inkowie byli twórcami wysoko rozwiniętych cywilizacji.
- 3 Powiedz, co mogłoby cię zadziwić lub zaskoczyć, gdybyś w XVI wieku przybyła/przybył do Ameryki.
- 4 W jakich dziedzinach Europejczycy górowali nad cywilizacjami Ameryki, a w jakich im ustępowali?

Wyobrażenie azteckiego boga Quetzalcoatlá pod postacią pierzastego węża

Muzeum w Puszczykowie

W Muzeum-Pracowni Literackiej Arkadego Fiedlera [czyt. fidlera] w Puszczykowie pod Poznaniem znajduje się ekspozycja *Tajemniczy świat Indian*. Można tam zobaczyć między innymi kopię kalendarza Azteków.

Poszukaj informacji na temat piramidy Słońca w Teotihuacán i piramidy Cheopsa w Gizie. Porównaj rozmiary obu budowli.

1.3 Wielkie odkrycia geograficzne

Podejmij temat

Powiedz, które kontynenty zostały przedstawione na mapie, a których na niej nie zaznaczono? Jak myślisz, dlaczego ta mapa świata pokazuje tylko część kuli ziemskiej?

Mapa świata autorstwa niemieckiego kartografa Henryka Martellusa z 1489 roku

Początkowo grupą najbardziej zainteresowaną dalekimi wyprawami była hiszpańska i portugalska szlachta. W XV wieku Półwysep Iberyjski zmagał się bowiem z przeludnieniem i brakiem ziem pod uprawę. Wyprawy dawały wielu ludziom nadzieję na poprawę ich losu.

Przyczyny wielkich odkryć geograficznych

Mapa przedstawia stan wiedzy Europejczyków o świecie w XV wieku. Nie ma na niej Ameryki – nie wiedziano wówczas o jej istnieniu. Przełom nastąpił dopiero w epoce **wielkich odkryć geograficznych**. Nazywamy tak okres poznawania świata przez Europejczyków organizujących zamorskie wyprawy – od końca XV do połowy XVI stulecia. Dlaczego żeglarze podejmowali ryzyko dalekich podróży? Złożyło się na to kilka przyczyn. Największe znaczenie miały względy gospodarcze.

Od czasu krucjat rozwijał się handel między Europą a krajami **Wschodu** – Indiami i Chinami. Z Azji sprowadzano na nasz kontynent cenne ozdoby, pachnidła, przyprawy korzenne czy jedwab. Handel odbywał się drogą lądową (przez Azję Mniejszą) za pośrednictwem Arabów oraz Turków, którzy w wiekach XV i XVI umocnili swoje panowanie na Bliskim Wschodzie. Koszty pośrednictwa i transportu towarów drogą lądową były bardzo wysokie, co znacznie podnosiło ich cenę. Europejczycy zrozumieli, że taniej będzie kupować towary bezpośrednio w krajach Wschodu. Aby nawiązać z nimi kontakty handlowe, rozpoczęli poszukiwania drogi morskiej do Indii.

Wyprawy Portugalczyków

W dalekich wyprawach początkowo prym wiodli Portugalczycy. Aby odnaleźć drogę morską do Indii, kierowali się na południe, płynąc wzdłuż zachodnich wybrzeży Afryki. W **1488 roku** portugalski żeglarz **Bartłomiej Diaz** [czyt. dias] odkrył Przylądek Dobrej Nadziei – jeden z najdalej wysuniętych na południe krańców Afryki. Dziesięć lat później jego śladem podążył inny Portugalczyk – **Vasco da Gama** [czyt. wasko]. Po osiągnięciu Przylądka Dobrej Nadziei wpłynął na Ocean Indyjski, a następnie w **1498 roku** dotarł do portu w Kalikat. W ten sposób jako pierwszy odnalazł drogę morską do Indii, co było wielkim sukcesem portugalskich odkrywców.

Dalekie wyprawy nie byłyby możliwe bez postępu, który dokonał się pod koniec średniowiecza, między innymi w dziedzinie kartografii i żeglarstwa. W XV wieku w Europie upowszechniły się przyrządy nawigacyjne, takie jak **kompas** (po lewej stronie) i **astrolabium** (po prawej stronie).

Odkrycie Ameryki

Inną drogę do Indii wybrał **Krzysztof Kolumb** – włoski żeglarz w służbie Hiszpanii. Założył, że Ziemia ma kształt kuli. Aby dotrzeć do Indii, wystarczyło zatem płynąć z Europy cały czas na zachód, przez Ocean Atlantycki. W owym czasie teza o kulistości Ziemi nie została jeszcze potwierdzona i dość powszechnie uważano, że jest płaska. Dlatego decyzja Kolumba o płynięciu na zachód miała epokowe znaczenie.

W sierpniu **1492 roku** trzy statki Kolumba opuściły Hiszpanię. W połowie października włoski żeglarz dotarł do nieznanego lądu. Przekonany o tym, że dopłynął do Indii, nazwał napotkaną tam ludność tubylczą **Indianami**. W rzeczywistości marynarze dotarli do wysp u wybrzeży **Ameryki**, nazwanej potem **Nowym Światem**. Kolumb odkrył więc nowy kontynent, z czego najpewniej do śmierci nie zdawał sobie sprawy. W wyniku jego pomyłki rdzennych mieszkańców Ameryki do dziś nazywa się Indianami.

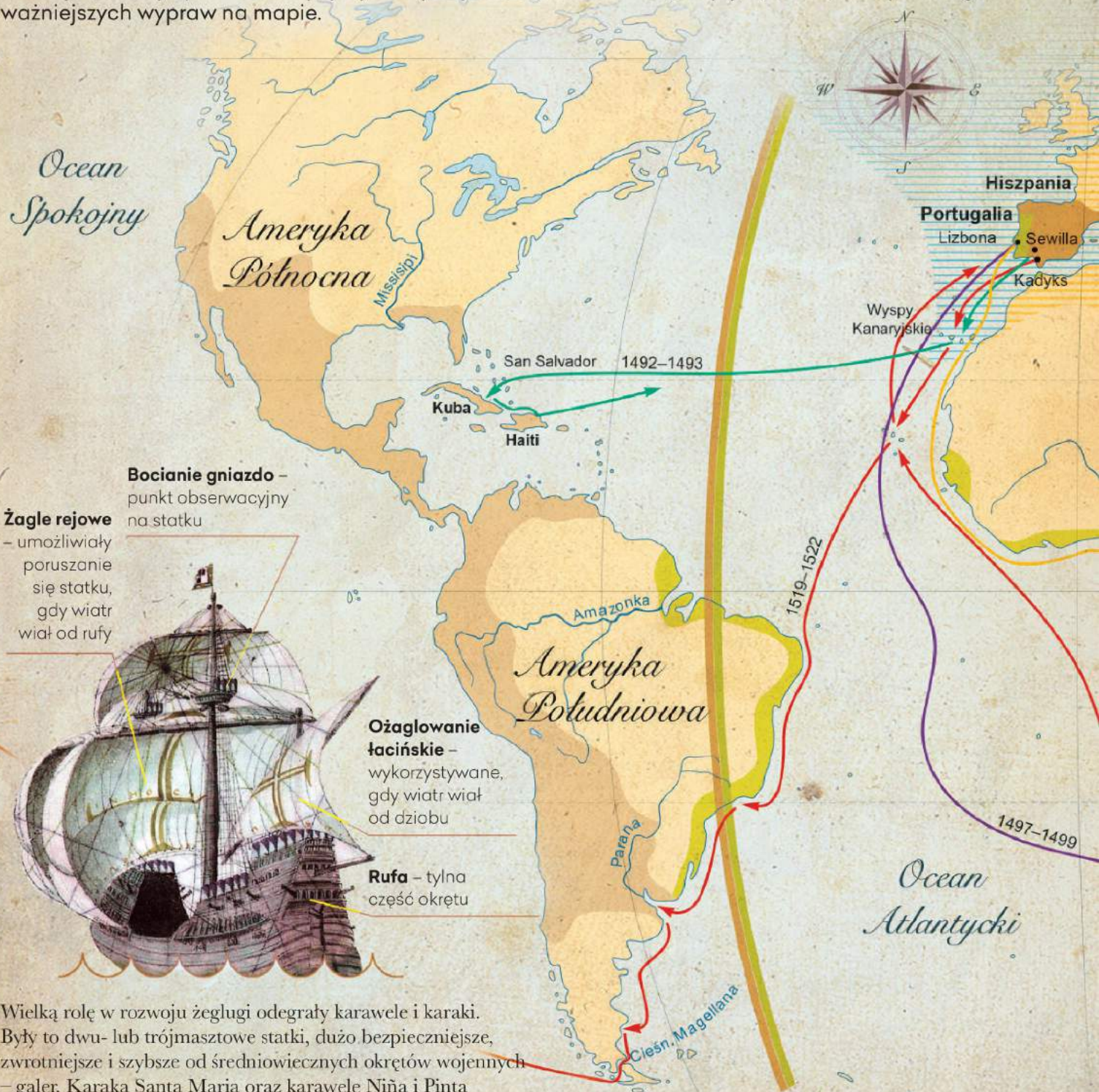
Poszukaj informacji o przedstawionych na zdjęciach przyrządach nawigacyjnych. Omów ich przeznaczenie.

Przybycie Krzysztofa Kolumba na wyspę Hispaniola (dziś Haiti) u wybrzeży Ameryki w 1492 roku (rycina z XVI wieku). Podczas tej podróży żeglarz odkrył również wyspy San Salvador [czyt. salwador] i Kubę.

Wyprawy odkrywcze Europejczyków

Wiesz już, kim byli pierwsi europejscy odkrywcy i dokąd udało im się dopłynąć. Prześledź przebieg ważniejszych wypraw na mapie.

Żagle rejowe
– umożliwiły poruszanie się statku, gdy wiatr wiał od rufy

Bocianie gniazdo – punkt obserwacyjny na statku

Ożaglowanie łacińskie – wykorzystywane, gdy wiatr wiał od dziobu

Rufa – tylna część okrętu

Wielką rolę w rozwoju żeglugi odegrały karawele i karaki. Były to dwu- lub trójmasztowe statki, dużo bezpieczniejsze, zwrotniejsze i szybsze od średniowiecznych okrętów wojennych – galer. Karaka Santa Maria oraz karawele Niña i Pinta zostały użyte w wyprawie zorganizowanej przez Kolumba.

Bartolomej Diaz
odkrywca Przylądka
Dobrej Nadziei

Krzysztof Kolumb
odkrywca Ameryki

Vasco da Gama
odkrywca drogi
morskiej do Indii

Ferdynand Magellan
kapitan pierwszej udanej
wyprawy dookoła świata

Wielkie odkrycia geograficzne w XV i XVI w.

0 1000 2000 km

obszary lądowe i morskie znane Europejczykom w I połowie XV w.	Hiszpania i obszary przez nią skolonizowane
wyprawa Bartolomeja Diaza	Portugalia i obszary przez nią skolonizowane
wyprawa Krzysztofa Kolumba	hiszpańsko-portugalska linia podziału wpływów w Nowym Świecie
wyprawa Vasco da Gamy	miejsce śmierci Ferdynanda Magellana
wyprawa Ferdynanda Magellana	

- Opisz przebieg wypraw Krzysztofa Kolumba i Vasco da Gamy.
- Wskaż na mapie ziemie skolonizowane przez Hiszpanię i Portugalię. W jaki sposób oba mocarstwa podzieliły między siebie wpływy na świecie?
- Poszukaj informacji na temat karak i karawel. W czym przewyższały one średniowieczne statki, np. galery?

Ciekawel

Jednym z celów podróży Ferdynanda Magellana było dotarcie do Moluków, czyli Wysp Korzennych, znajdujących się w Azji Południowo-Wschodniej. Wyspy słyną z upraw cennych roślin, z których uzyskuje się przyprawy korzenne, takie jak pieprz, goździki, cynamon, imbir czy gałka muszkatołowa – stąd ich nazwa.

Replika okrętu Santa Maria w Puszczykowie

W muzeum Fiedlera w Puszczykowie znajduje się wierna kopia karaki Santa Maria, statku biorącego udział w wyprawie Kolumba. Obiekt ma 20 metrów długości, 6 metrów szerokości i tyle samo wysokości. Jest otwarty dla zwiedzających.

Ustal, na którą część kontynent odkryty przez Kolumba otrzymał nazwę Ameryka.

Wyprawa Ferdynanda Magellana

Największym odkrywcą czasów nowożytnych, obok Krzysztofa Kolumba, był **Ferdynand Magellan** – portugalski żeglarz w służbie króla Hiszpanii. Postawił sobie za cel dopłynięcie do Azji trasą przez Atlantyk, a nie wzdłuż wybrzeży Afryki (jak uczynił to jego rodak Vasco da Gama). W **1519 roku** flotylla Magellana złożona z pięciu statków wypłynęła z Hiszpanii i po kilku miesiącach dotarła do Ameryki Południowej. Magellan, podążając na południe wzdłuż jej wybrzeży, opłynął ten kontynent, a następnie przedostał się na wody Oceanu Spokojnego. Stamtąd dotarł do Filipin, gdzie w roku 1521 zginął w bitwie stoczonej z ludnością tubylczą. Rok później ci członkowie jego załogi, którzy przeżyli, wrócili do Europy (z przeszło 250 osób podróż przetrwało zaledwie 18 marynarzy). Wyprawa Magellana miała doniosłe znaczenie – jej uczestnicy jako pierwsi opłynęli Ziemię, co potwierdziło jej kulisty kształt.

W skrócie

- W celu nawiązania bezpośrednich kontaktów handlowych ze Wschodem Europejczycy rozpoczęli poszukiwania drogi morskiej do Indii. Zapoczątkowało to epokę wielkich odkryć geograficznych.
- Jako pierwszy drogę morską do Indii odnalazł portugalski żeglarz Vasco da Gama. Miało to miejsce w 1498 roku.
- W 1492 roku Krzysztof Kolumb, włoski żeglarz w służbie dworu hiszpańskiego, odkrył Amerykę, nazywaną Nowym Światem.
- W 1519 roku Portugalczyk Ferdynand Magellan zorganizował w służbie Hiszpanii pierwszą wyprawę, która potwierdziła ostatecznie kulisty kształt naszej planety.

Czy już umiesz?

- 1 Przedstaw przyczyny wielkich odkryć geograficznych.
- 2 Wyjaśnij, na czym polegało przełomowe znaczenie wypraw Vasco da Gamy, Krzysztofa Kolumba i Ferdynanda Magellana.
- 3 Część historyków uznaje odkrycie Ameryki za początek epoki nowożytnej. Czy słusznie? Uzasadnij odpowiedź.
- 4 Wyjaśnij, jaki wpływ na opisane wyprawy miał ówczesny rozwój techniki i kartografii.

1.4 Skutki odkryć geograficznych

Podjmij temat

- Wymień kierunki ważniejszych wypraw odkrywczych z końca XV oraz z XVI wieku.

Początki podbojów i kolonizacji Ameryki

Wiść o odkryciu Ameryki rozniosła się w Europie bardzo szybko. Zubożali szlachcice, żołnierze i poszukiwacze przygód, żądni bogactw i ziemi, zaczęli organizować wyprawy do Nowego Świata w celu zdobycia ziemi i majątku. Uczestnicy tych zdobywczych wypraw, czyli **konkwistadorzy**, pochodzili najczęściej z Półwyspu Iberyjskiego. W XVI wieku konkwistadorzy hiszpańscy dowodzeni przez **Ferdynanda Corteza** [czyt. korteza] opanowali państwo Azteków. Kilka lat później inny hiszpański zdobywca, **Francisco Pizarro** [czyt. fransisko pisarro], podbił imperium Inków. Na skutek wypraw konkwistadorów w połowie XVI wieku Hiszpanie skolonizowali olbrzymie obszary Ameryki Południowej i Środkowej; z wyjątkiem terenów dzisiejszej Brazylii, które opanowali Portugalczycy.

Do końca XVI wieku Hiszpania i Portugalia były jedynymi państwami posiadającymi kolonie. Z czasem dołączyły do nich inne kraje (m.in. Anglia), a europejski **kolonializm** objął swym zasięgiem znaczne obszary w Ameryce, Azji i Afryce.

Na mocy układu z Tordesillas [czyt. tordesijas] z 1494 roku Hiszpania i Portugalia uzgodniły swój zasięg wpływów na świecie. Granicę ustalono na 48° południku długości geograficznej zachodniej. Z czasem wyznaczono jeszcze jeden południk – na półkuli wschodniej (zob. mapa na s. 16, 17).

Szybki podbój Ameryki przez Europejczyków był możliwy dzięki użyciu dział i broni palnej. Inkowie i Aztekowie nie znali takich narzędzi walki, dlatego się ich bali. Podobny strach budziły konie. Gdy Aztekowie po raz pierwszy w życiu zobaczyli te zwierzęta, uznali je za istoty boskie.

Grupa MAC S.A.
ul. Witosa 76
25-561 Kielce

www.mac.pl